Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
C serija

C/2024/1592

2024 3 5

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Nusikaltimų aukų teisių direktyvos peržiūra“

(COM(2023) 424 final – 2023/0250 (COD))

(C/2024/1592)

Pranešėja **Dovilė JUODKAITĖ**

Prašymas pateikti nuomonę	Europos Komisija, 2023 8 18
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius
Priimta skyriuje	2023 11 21
Priimta plenarinėje sesijoje	2023 12 14
Plenarinė sesija Nr.	583
Balsavimo rezultatai	
(už / prieš / susilaikė)	206 / 1 / 3

1. **Išvados ir rekomendacijos**

1.1. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) palankiai vertina siūlomą Nusikaltimų aukų teisių direktyvos peržiūrą. Šis pasiūlymas gali padėti pagerinti aukų teises ir užtikrinti, kad teisminės institucijos ilgainiui dirbtų veiksmingiau ir ekonomiškai efektyviau.

1.2. EESRK pabrėžia pakeitimų svarbą siekiant pagerinti asmeninį aukų poreikių vertinimą ir paramą joms viso teisminio proceso metu. Nors aukų ir nusikaltimų rūšių hierarchijos neturėtų būti, kai kurioms aukoms gali prireikti papildomų paramos ir apsaugos priemonių. EESRK rekomenduoja Komisijai kartu su valstybėmis narėmis parengti išsamias gaires dėl įvairių valdžios institucijų, kurios turi atlikti vertinimą.

1.3. EESRK rekomenduoja nustatyti griežtesnes prievoles, susijusias su specialistų mokymu aukų teisių klausimais, ir ragina Komisiją parengti paramos gaires ir kokybės standartus. Valstybės narės turėtų skatinti keistis geriausios praktikos pavyzdžiais, susijusiais su kokybiškos paramos teikimu, įskaitant psichologų ir specialistų mokymą.

1.4. EESRK taip pat rekomenduoja kiekvienoje valstybėje narėje sukurti išsamią komunikacijos sistemą, kad būtų pagerinta prieiga prie informacijos.

1.5. EESRK apgailestauja, kad atliekant asmeninį vertinimą, kai vertinamas nusikaltėlio keliamas pavojus, psichikos sveikatos problemos yra įtrauktos į nusikaltimų ir pavojingo elgesio sąrašą. Ši nuoroda turėtų būti išbraukta iš teksto.

1.6. EESRK palankiai vertina teisę į teismo proceso metu priimtų sprendimų, įskaitant sprendimus dėl vertimo žodžiu per teismo posėdžius, peržiūrą ir ragina valstybes nares užtikrinti, kad aukos būtų tinkamai informuojamos apie šią teisę, ir imtis priemonių užtikrinti, kad tokios peržiūros būtų atliekamos nedelsiant.

1.7. EESRK palankiai vertina siekį pagerinti nukentėjusiųjų galimybes gauti kompensaciją. EESRK rekomenduoja valstybėms narėms dalytis gerąja patirtimi kuriant tvirtas kompensavimo sistemas, atsižvelgiant į tokių sistemų finansinį poveikį.

1.8. EESRK ragina valstybes nares skirti pakankamai lėšų direktyvos perkėlimui į nacionalinę teisę ir įgyvendinimui, o Europos Komisiją – užtikrinti, kad ES finansavimas būtų padidintas ir naudojamas jos įgyvendinimui.

1.9. Stebėdama įgyvendinimą Komisija turėtų padėti valstybėms narėms rinkti duomenis, be kita ko, rengdama bendrus standartus, suskirstydama duomenis ir nustatydama ataskaitų teikimo formas.

2. **Nuomonės rengimo aplinkybės**

2.1. Nusikaltimų aukų teisių direktyva ([1]) buvo priimta 2012 m. siekiant nustatyti būtiniausius nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartus visoje Europos Sąjungoje ([2]). Teisinis pagrindas, kuriuo remiantis nustatomi būtiniausi asmenų teisių baudžiamajame procese ir nusikaltimų aukų teisių standartai, įtvirtintas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 82 straipsnio 2 dalies c punkte.

2.2. 2020 m. Europos Komisija atliko Nusikaltimų aukų teisių direktyvos įgyvendinimo vertinimą ir 2020 m. gegužės 11 d. priėmė vertinimo ataskaitą ([3]). Iš ataskaitos matyti, kad iki perkėlimo į nacionalinę teisę termino, t. y. 2015 m. lapkričio 16 d., daugelis valstybių narių nebuvo visiškai perkėlusios direktyvos. Komisija iš viso pradėjo 26 pažeidimų nagrinėjimo procedūras dėl nevisiško perkėlimo į nacionalinę teisę ([4]) – didžioji jų dalis jau baigta. Problemų nustatyta įvairiose srityse: nėra apibrėžties arba jos nesilaikoma; sunkumai perkeliant į nacionalinę teisę ir įgyvendinant nuostatas dėl galimybės gauti informaciją; problemos, susijusios su procesinėmis teisėmis ([5]), ir antrinės aukų viktimizacijos nusikalstamų veikų tyrimo metu prevencija; asmeninis nusikaltimų aukų vertinimas; specialios apsaugos užtikrinimas specialiųjų poreikių turinčioms nusikaltimų aukoms; duomenų rinkimas.

2.3. Siekdama pagerinti direktyvos įgyvendinimą ir užtikrinti geresnę visų nusikaltimų aukų apsaugą ES, 2020 m. birželio 24 d. Komisija priėmė pirmąją 2020–2025 m. ES strategiją dėl nusikaltimų aukų teisių. Strategijoje Komisija įsipareigojo įvertinti ES priemones ir galimus jų trūkumus „ir prireikus iki 2022 m. pateik[ti] pasiūlymus dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų, siekiant dar labiau sustiprinti aukų teises“.

2.4. Peržiūrint direktyvą taip pat vyko išsamios konsultacijos, įskaitant viešas konsultacijas ir tikslines konsultacijas su Nusikaltimų aukų teisių platformos suinteresuotaisiais subjektais. EESRK palankiai vertina šį procesą ir pažymi, kad paskelbti pasiūlymą paskatino nusikaltimų aukų teisių ir pilietinės visuomenės organizacijos ([6]).

3. **Bendrosios pastabos**

3.1. EESRK palankiai vertina pasiūlymą peržiūrėti direktyvą, įskaitant pakeitimus, kuriais siekiama sustiprinti nusikaltimų aukų teises įvairiose srityse ir įvairiomis teisės aktų nuostatomis; tai padės padidinti visuomenės atsparumą ir pagerinti teisminių institucijų veikimą.

3.2. Direktyvos peržiūra atitinka kitus ES teisės aktus ir politikos sritis, įskaitant ES pagrindinių teisių chartijos ([7]) taikymo ES stiprinimo strategiją, ir veiksmus, kuriais siekiama, kad ES teisės ir vertybės būtų labiau apčiuopiamos tokiose srityse, kaip nusikaltimų aukų teisės ir teisė kreiptis į teismą, kaip EESRK pažymėjo nuomonėje dėl Pagrindinių teisių chartijos taikymo ([8]).

3.3. EESRK teigiamai vertina tai, kad Komisija pasiūlyme atsižvelgė į skaitmeninę pertvarką ir naujų technologijų plėtojimą. Elektroninių ryšio priemonių naudojimas pagal 26b straipsnį gali padėti nusikaltimų aukoms priartėti prie teisingumo ir atitinka Komisijos skaitmeninimo politiką, įskaitant skaitmeninę teisingumo sistemos pertvarką.

3.4. Nepaisant šių teigiamų aspektų, EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad nusikaltimų aukoms niekada neturėtų būti privaloma naudotis skaitmeninėmis priemonėmis ir technologijomis. Kai kurios nusikaltimų aukos, įskaitant asmenis, kurie skaitmeninėje srityje neraštingi arba kurių skaitmeninio raštingumo gebėjimai yra riboti, gali neturėti galimybės naudotis šiomis ryšio priemonėmis ir technologijomis. Nusikaltimų aukos visada turėtų turėti galimybę pasinaudoti neskaitmeninėmis priemonėmis.

3.5. Nors direktyva yra horizontalaus pobūdžio ir taikoma visoms nusikaltimų aukoms, svarbu nepamiršti, kad marginalizuotoms grupėms kyla didesnė rizika tapti nusikaltimų, taip pat ir smurtinių bei neapykantos nusikaltimų, aukomis ir kad yra mažesnė tikimybė, kad jos praneš apie nusikaltimus, kreipsis į teismą ir joms bus suteikta tinkama parama. EESRK pabrėžia, kad svarbu nusikaltimų aukoms užtikrinti visapusiškas teises, teikti paramą ir paslaugas, kuriomis būtų atsižvelgiama į nusikaltimų aukų ir nusikaltimų įvairovę, be kita ko, imantis tikslinių veiksmų.

([1]) 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/29/ES, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai ir kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2001/220/TVR (OL L 315, 2012 11 14, p. 57).
([2]) Direktyva taikoma visoms ES valstybėms narėms, išskyrus Daniją, kuri pasirinko jos netaikyti.
([3]) COM(2020) 188 *final* (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=COM:2020:188:FIN).
([4]) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/ip_23_3724
([5]) Visų pirma, trūkumai įgyvendinant 17 straipsnio 3 dalį, kuria užtikrinama, kad skundas būtų nedelsiant perduotas valstybei, kurioje įvykdyta nusikalstama veika.
([6]) https://victim-support.eu/news/joint-statement-for-european-day-for-victims-of-crime/
([7]) OL C 326, 2012 10 26, p. 391.
([8]) OL C 341, 2021 8 24, p. 50.

3.6. EESRK pritaria Komisijos sprendimui daugiau dėmesio skirti pažeidžiamoms nusikaltimų aukoms, be kita ko, stiprinant asmeninį konkrečių poreikių vertinimą, teikiant nemokamą psichologinę pagalbą ir įtraukiant konkrečias priemones ir reikalavimus nukentėjusiems vaikams ir neįgalioms nusikaltimų aukoms. EESRK taip pat palankiai vertina sprendimą sudaryti palankesnes sąlygas neteisėtiems migrantams pranešti apie nusikaltimą, draudžiant perduoti migracijos institucijoms asmens duomenis apie nusikaltimo aukos gyventojo statusą, jeigu šie duomenys buvo surinkti gavus pranešimą apie nusikaltimą.

3.7. EESRK pažymi, kad nors pasiūlyme reikalaujama valdžios institucijų užtikrinti, kad atliekant asmeninius vertinimus būtų atsižvelgiama į nusikaltimų aukų asmenines savybes, įskaitant biologinę ir socialinę lytį, į direktyvą neįtrauktas visapusiškas lyčių aspektas ir nenumatyta, kad pagalba būtų teikiama atsižvelgiant į lytį ne tik smurto dėl lyties aukoms. Įvairioms grupėms priklausančios moterys nukenčia ne tik nuo smurto dėl lyties ir smurto šeimoje, todėl teikiant paslaugas ir rengiant specialistus turėtų būti įtrauktas lyčių aspektas, taip atsižvelgiant į šių moterų teises ir poreikius.

3.8. EESRK labai palankiai vertina 26d straipsnį dėl teisių gynimo priemonių, kuriuo valstybės narės bus įpareigotos užtikrinti, kad nusikaltimų aukos jų teisių pažeidimo pagal direktyvą atveju galėtų naudotis nacionalinėje teisėje numatyta veiksminga teisių gynimo priemone. EESRK ragina valstybes nares imtis priemonių, kad nusikaltimų aukos būtų informuotos apie jų teisę į teisinę gynybą, ir užtikrinti, kad sprendimai būtų priimami ir teisių gynimo priemonės būtų suteikiamos greitai.

4. **Konkrečios pastabos dėl penkių pagrindinių nusikaltimų aukų teisių kategorijų**

4.1. EESRK palankiai vertina tai, kad atliekant direktyvos peržiūrą siekiama konkrečių tikslų pagerinti penkių kategorijų nusikaltimų aukų teises, t. y. teisę į informaciją, teisę į paramą ir apsaugą atsižvelgiant į nusikaltimų aukų asmeninius poreikius, procesines teises ir teisę gauti sprendimą dėl kompensacijos. Šios teisės yra svarbiausios siekiant užtikrinti, kad nusikaltimų aukų teisės būtų apsaugotos nuo nusikaltimo padarymo momento iki teismo proceso pabaigos.

4.2. Teisė į informaciją sustiprinama keliomis nuostatomis. Straipsnyje „Protokolai, rengiami pasitelkiant koordinavimą nacionaliniu mastu ir bendradarbiavimą“ nurodoma, kad konkrečiais protokolais turėtų būti siekiama užtikrinti nusikaltimų aukų (įskaitant sulaikytas nusikaltimų aukas) teisę į informaciją. Informacija turi būti pritaikyta prie kintančių nusikaltimų aukų asmeninių poreikių, „todėl tokia informacija turi būti paprasta ir lengvai suprantama, teikiama laiku, laikui bėgant pakartojama, pateikiama įvairiais formatais, įskaitant žodžiu, raštu ir skaitmeniniu formatu“. Siekiant pagerinti galimybes gauti informaciją, pasiūlyme taip pat numatytos naujos prievolės, susijusios su elektroninių ryšio priemonių naudojimu ir pagalbos linijų bei interneto svetainių sukūrimu. Be to, pasiūlyme nustatyta prievolė užtikrinti, kad nusikaltimų aukos galėtų pranešti apie nusikaltimus naudodamos „lengvai pasiekiamas, patogias naudoti informacines ir ryšių technologijas“, tačiau neužtikrinamos „saugios, konfidencialios pranešimo procedūros“, kaip numatyta 5a straipsnio 4 dalyje. 10a straipsnyje kalbama apie pagalbą teismo patalpose teikiant informaciją nusikaltimų aukoms.

4.3. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad teisė į informaciją yra labai svarbi, kad nusikaltimų aukos galėtų pasinaudoti savo paskesnėmis teisėmis. EESRK rekomenduoja kiekvienoje valstybėje narėje sukurti išsamią komunikacijos sistemą. Valstybės narės turėtų imtis priemonių informuotumui apie nusikaltimų aukų teisę į informaciją didinti, visų pirma informuoti nusikaltimų aukas, kurioms gali kilti daugiausia sunkumų nustatant nusikaltimą, gaunant informaciją ir naudojantis savo teisėmis, kaip antai darbuotojus migrantus ([9]) ar kitas marginalizuotas grupes, pavyzdžiui, globos įstaigose gyvenančius neįgaliuosius, vaikus ir su įvairiomis kliūtimis susiduriančius bei diskriminaciją patiriančius asmenis, kuriems kyla didesnė išnaudojimo, smurto ir prievartos grėsmė.

4.4. Kita problema, su kuria susiduria nusikaltimų aukos, yra tai, kad jie negauna arba gauna nedaug informacijos apie tolesnius veiksmus, susijusius su jų byla. Nors siūlomame tekste nurodoma, kad informacija pateikiama „įvairiais formatais“, nėra griežto įpareigojimo dėl kalbos ir vertimo, taip pat nėra aiškaus ir visa apimančio valstybių narių įpareigojimo teikti nusikaltimų aukoms informaciją apie jų bylos eigą ([10]). EESRK rekomenduoja ES institucijoms įtraukti griežtesnes nuostatas siekiant užtikrinti, kad visos nusikaltimų aukos viso proceso metu laiku gautų informaciją apie savo teises ir bylą joms suprantama kalba ir prieinamu formatu.

([9]) Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra (FRA), „Underpinning victims' rights: support services, reporting and protection“ (2023 m.). Iš ataskaitos matyti, kad darbuotojai migrantai mažai bendrauja su žmonėmis už savo darbo vietos ribų ir neturi informacijos apie pagalbą, kurią jie gali gauti tapę sunkaus išnaudojimo aukomis.

([10]) Peržiūrėtos direktyvos 10b straipsnyje nurodoma tik informacija apie teismo proceso metu priimtus sprendimus, darančius nusikaltimų aukoms tiesioginį poveikį.

4.5. Teigiamai vertintina tai, kad Komisija reikalauja valstybių narių užtikrinti laiku atliekamus asmeninius vertinimus, kurie turi būti pradedami nusikaltimo aukai pirmą kartą susisiekus su kompetentingomis institucijomis. Pasiūlyme išsamiai išdėstytos aplinkybės, į kurias reikia atsižvelgti atliekant asmeninį vertinimą, įskaitant santykį su nusikaltėliu ir jo savybes, ir numatyta, kad dėmesys turi būti skiriamas nusikaltimų aukoms, kurios gali būti priskiriamos daugiau nei vienai iš pažeidžiamumo ir (arba) nusikaltimų kategorijų. Tačiau EESRK neaišku, kaip institucijos turėtų „reguliariai“ atnaujinti vertinimą ([11]). EESRK rekomenduoja Komisijai kartu su valstybėmis narėmis parengti išsamias gaires įvairioms už vertinimą atsakingoms valdžios institucijoms, siekiant aiškiau išdėstyti jų pareigas, kurių reikalaujama laikytis smurto ir smurto šeimoje aukų atžvilgiu pagal siūlomą direktyvą dėl kovos su smurtu prieš moteris ir smurtu šeimoje (23 straipsnis).

4.6. EESRK palankiai vertina tai, kad pasiūlymu gerinama parama ir apsauga, teikiama atsižvelgiant į nusikaltimų aukų asmeninius poreikius, nes rengiami geresni nusikaltimų aukų asmeniniai vertinimai siekiant nustatyti konkrečius paramos ir apsaugos poreikius ir taikomos nuostatos, kuriomis sudaromos palankesnės sąlygos pažeidžiamoms nusikaltimų aukoms gauti specialistų pagalbą. Iš vertinimo ataskaitos matyti, kad ankstesnis direktyvos tekstas nebuvo toks veiksmingas užtikrinant, kad visos aukos gautų veiksmingą paramą ([12]). Nenustačius aukų poreikių, parama gali būti teikiama netinkamai.

4.7. EESRK taip pat palankiai vertina nuostatas dėl paramos paslaugų, visų pirma aktyvų valdžios institucijų vaidmenį siekiant užtikrinti, kad su nusikaltimų aukomis susisiektų atitinkamos bendrosios ir specializuotos paramos tarnybos, ir pareigą užtikrinti, kad paramos nusikaltimų aukoms tarnybos veiktų ir krizių metu. Be to, EESRK teigiamai vertina tai, kad buvo įtrauktos nuostatos, kuriomis būtų užtikrinta geresnė parama, pavyzdžiui, teisė gauti nemokamą psichologinę pagalbą tiek laiko, kiek reikia, jei poreikis įrodytas atlikus vertinimą, teisė į tikslinę, tarpžinybinę paramą nukentėjusiems vaikams ir neįgaliųjų teisės.

4.8. EESRK pažymi, kad apsaugos priemonės yra visapusiškai įtrauktos į pasiūlymą. Tačiau EESRK yra susirūpinęs dėl to, kad atliekant asmeninį vertinimą, kai vertinamas nusikaltėlio keliamas pavojus, psichikos sveikatos problemos yra įtrauktos į nusikaltimų ir pavojingo elgesio sąrašą. Vis dar gaji su psichikos sveikata siejama stigma ir diskriminacija ir jos turėtų būti panaikintos, kaip nurodyta EESRK nuomonėje „Psichikos sveikatos gerinimo priemonės“ ([13]). EESRK ragina iš teksto išbraukti nuorodą į nusikaltėlio psichikos sveikatos būklę. Turėtų būti įtraukti tik veiksniai, susiję su asmens pavojingumu.

4.9. EESRK apgailestauja, kad nėra pasiūlymo dėl su nusikaltimų aukomis bendraujančių specialistų mokymo, be kita ko, dėl vertinimo, dėl specialiųjų poreikių turinčių nusikaltimų aukų teisių ir dėl to, kaip teikti informaciją ir bendrauti su nusikaltimų aukomis. EESRK rekomenduoja nustatyti griežtesnius įpareigojimus dėl specialistų mokymo ir ragina Komisiją parengti konkrečias gaires dėl nusikaltimų aukų asmeninio vertinimo ir paramos kokybės standartų. EESRK taip pat atkreipia dėmesį į tai, jog svarbu užtikrinti, kad psichologai plėstų žinias apie potrauminio streso sutrikimą, siekiant reaguoti į konkrečius poreikius šioje srityje, ir ragina visoje Europoje keistis geriausios praktikos, susijusios su kokybiškos paramos teikimu, pavyzdžiais.

4.10. EESRK pripažįsta, jog svarbu, kad nusikaltimų aukos būtų tinkamai lydimos ir konsultuojamos viso proceso metu. Tačiau jis pažymi, kad 10a straipsnio formuluote valstybės institucijoms suteikiama didelė laisvė vertinti, kas gali būti „pagalba teismo patalpose“, o tai gali lemti skirtingą teikiamos pagalbos kokybę. Aukų lydėjimas viso proceso metu turi būti veiksmingesnis, užtikrinant aukoms nuolatinę paramą iki pat pabaigos.

4.11. EESRK palankiai vertina teisę prašyti peržiūrėti teismo proceso metu priimtus sprendimus, įskaitant sprendimus dėl vertimo žodžiu teismo posėdžių metu ir dėl specialių apsaugos priemonių. Galimybė nusikaltimų aukoms ginčyti su jomis susijusius sprendimus, nepriklausomai nuo jų teisinio statuso baudžiamajame procese, yra būtina, kad nusikaltimų aukos galėtų aktyviai dalyvauti vykdant teisingumą. EESRK ragina valstybes nares užtikrinti, kad nusikaltimų aukos būtų tinkamai informuojamos apie jų teisę į sprendimo peržiūrą, ir imtis priemonių užtikrinti, kad tokios peržiūros būtų atliekamos nedelsiant.

([11]) 22 straipsnio 7 dalies pakeitimas.

([12]) Paramos aukoms organizacijos įspėjo, kad asmeninis poreikių vertinimas atliekamas ne visada. Žr. Komisijos tarnybų darbinį dokumentą SWD(2022) 179 *final* (Direktyvos Nr. 2012/29/ES vertinimas) (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022SC0179), p. 70; Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra (FRA) pažymėjo, kad policija dažnai neatlieka vertinimo sistemingai ir reguliariai. FRA, *Underpinning victims' rights: support services, reporting and protection* (Aukų teisių stiprinimas: paramos paslaugos, pranešimai ir apsauga) (2023 m.), p. 40.

([13]) OL C 349, 2023 9 29, p. 100.

4.12. EESRK palankiai vertina tai, kad sustiprinamos kitoje valstybėje narėje gyvenančių nusikaltimų aukų teisės leidžiant dalyvauti procese vaizdo ir telefoninių konferencijų būdu. Nors tekste numatyta, kad toks dalykas neprivalomas, EESRK ragina valstybes nares nustatyti, kad tai būtų privaloma, kai to prašo aukos dėl savo pačių dalyvavimo teismo procese. Šis reikalavimas atitiktų ES komunikatą dėl teisingumo sistemų skaitmeninimo ([14]) ir siūlomą reglamentą dėl tarpvalstybinio teisminio bendradarbiavimo skaitmenizacijos ([15]).

4.13. EESRK palankiai vertina siekį gerinti galimybes nusikaltimų aukoms gauti kompensaciją stiprinant nusikaltimų aukų teises baudžiamojo proceso metu gauti sprendimą dėl kompensacijos ir siekiant teismui priėmus sprendimą neatidėliotinai sumokėti kompensaciją nusikaltimų aukoms. Tačiau dalis teksto, kurioje vartojamos frazės „per pagrįstą laiką“, „nepagrįstai nedelsiant“, gali lemti skirtingas sąlygas nusikaltimų aukoms ir valstybėms narėms, o tiesioginė kompensacija be nepagrįsto delsimo užtikrins veiksmingą kompensaciją aukoms ir padės išvengti antrinės viktimizacijos. EESRK supranta, kad valstybės galimybė iš anksto sumokėti kompensaciją ir vėliau susigrąžinti ją iš nusikaltėlio turės finansinio poveikio, kuris pasiūlyme nėra pakankamai įvertintas. Valstybės narės turėtų dalytis savo gerąja patirtimi kuriant tvirtas kompensavimo sistemas, atsižvelgdamos į tokių sistemų finansinį poveikį.

4.14. Valstybės narės turėtų imtis priemonių siekdamos užtikrinti finansiškai prieinamą ir kokybišką teisinį atstovavimą, kad padėtų aukoms užtikrinti jų teisę kreiptis į teismą ir pateikti ieškinius.

5. **Konkrečios pastabos dėl direktyvos įgyvendinimo ir stebėsenos**

5.1. EESRK ne kartą yra atkreipęs dėmesį į aiškumo trūkumą ir į didelę veiksmų laisvę valstybėms narėms persvarstant direktyvą. EESRK yra susirūpinęs, kad dėl neaiškių formuluočių joms bus sunku užtikrinti veiksmingą perkėlimą į nacionalinę teisę ir įgyvendinimą, todėl skirsis nusikaltimų aukų teisių apsauga visoje ES.

5.2. Nors dabartinės Strategijos dėl nusikaltimų aukų teisių laikotarpis baigiasi 2025 m., EESRK ragina Komisiją priimti kito laikotarpio strategiją ir užtikrinti Nusikaltimų aukų teisių platformos darbo tęstinumą, nes tai padėtų valstybėms narėms perkelti direktyvą į nacionalinę teisę ir ją įgyvendinti.

5.3. EESRK taip pat ragina valstybes nares priimti nacionalines strategijas ar programas nusikaltimų aukų teisių srityje, stiprinti koordinavimą ir bendradarbiavimą tarpvalstybinių bylų atveju. EESRK taip pat ragina valstybes nares laikytis daugiadalykio požiūrio ir vengti dirbti izoliuotai nacionaliniu, regionų ir vietos lygmenimis.

5.4. EESRK pabrėžia, kad, siekiant užtikrinti nusikaltimų aukų teises ir veiksmingą paramos nusikaltimų aukoms paslaugų teikimą visoje kiekvienos valstybės narės teritorijoje, būtina nacionaliniu lygmeniu sukurti sistemas ir koordinavimo mechanizmus. EESRK palankiai vertina nuostatą, pagal kurią reikalaujama, kad valstybės parengtų ir įgyvendintų specialius protokolus dėl paslaugų organizavimo ir veiksmų pagal šią direktyvą. Tačiau labai svarbu, kad Komisija stebėtų tų protokolų veiksmingumą ir parengtų paslaugų kokybės vertinimo metodus.

5.5. Vertinimo ataskaitoje atkreiptas dėmesys į finansavimo klausimą, nors išteklių trūkumas yra minimalus, palyginti su poreikiu apsaugoti nusikaltimų aukas, ypač pilietinės visuomenės organizacijų atveju. EESRK ragina valstybes nares skirti pakankamai lėšų direktyvos perkėlimui į nacionalinę teisę ir įgyvendinimui, o Europos Komisiją – užtikrinti, kad ES finansavimas būtų padidintas ir naudojamas jos įgyvendinimui.

5.6. EESRK teigiamai vertina pasiūlymą dėl duomenų ir statistikos teikimo. EESRK manymu, siekiant užtikrinti palyginamų duomenų rinkimą, svarbu, kad Komisija padėtų valstybėms narėms rinkti duomenis, be kita ko, parengdama bendrus standartus, suskirstydama duomenis ir nustatydama ataskaitų teikimo formas. Siūloma, kad viktimologiniai tyrimai valstybėse narėse būtų atliekami pagal sutartą bendrą metodiką, siekiant atskleisti tikrąją viktimizacijos padėtį, o tyrimų duomenys būtų įtraukti į standartizuotas ataskaitų teikimo formas. EESRK rekomenduoja Komisijai paramos nusikaltimų aukoms tarnybas ir atitinkamas pilietinės visuomenės organizacijas įtraukti į bendrų standartų ir ataskaitų teikimo formų rengimą per Nusikaltimų aukų teisių platformą ir įtraukiant Europos aukų teisių tinklą. Be to, EESRK rekomenduoja plačiau suskirstyti duomenis, be kita ko, pagal negalią, etninę kilmę ir seksualinę orientaciją, kai ši informacija yra prieinama ir nusikaltimų aukos ją atskleidžia.

Briuselis, 2023 m. gruodžio 14 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Oliver RÖPKE

([14]) COM(2020) 710 *final* (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0710).
([15]) COM(2021) 759 *final* (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021PC0759).